

Sygn. akt VII U 72/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 lutego 2021 r.

**Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych**

w składzie:

Przewodniczący SSO Renata Gąsior

Protokolant Diana Puczkowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 10 lutego 2021 r. w Warszawie

sprawy E.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek odwołania E.

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 29 lipca 2017 r. (...) (...) (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 29 lipca 2017 r. Nr: (...) (...) (...) w ten sposób, że zobowiązuje Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. do przeliczenia emerytury E. poczynając od dnia 1 października 2017 roku z pominięciem art. 15c i 22a w zw. z art. 32 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708) w brzmieniu nadanym w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z dnia 30 grudnia 2016 roku),

2. zasądza od Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. na rzecz E. kwotę 180,00 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Renata Gąsior

UZASADNIENIE

E. T. w dniu 11 września 2017 r. złożyła odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 29 lipca 2017 r., nr: (...) zarzucając jej:

- przywołanie błędnej podstawy prawnej w postaci art. 15c w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji (...), Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony

Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r., poz. 2270) zwanej dalej „ustawą zmieniającą”, zamiast art. 33 tej ustawy, jednakże nie zachodzi żadna z określonych w nim przesłanek, na podstawie których można byłoby uchylić lub zmienić prawomocną decyzję emerytalną;

- naruszenie art. 2 Konstytucji RP poprzez jej wydanie na podstawie przepisów ustawy zmieniającej sprzecznej z zasadami zaufania obywatela do państwa, przyzwoitej legislacji, ochrony praw nabytych, sprawiedliwości społecznej, niedziałania prawa wstecz oraz powagi rzeczy osądzonej w postaci niesłusznego i arbitralnego obniżenia świadczenia emerytalnego;

- naruszenie art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP poprzez jej wydanie na podstawie ustawy zmieniającej sprzecznej z prawem do zabezpieczenia społecznego przy osiągnięciu wieku emerytalnego, a w konsekwencji arbitralne obniżenie przysługującego świadczenia emerytalnego stanowiącego nieproporcjonalne i nieuzasadnione naruszenie tego prawa;

- naruszenie art. 30 i art. 47 Konstytucji RP w związku z art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez jej wydanie na podstawie ustawy zmieniającej sprzecznej z zasadami poszanowania godności, prawa do ochrony czci, dobrego imienia, prawa do prywatności i prawa do poszanowania życia rodzinnego poprzez nieuzasadnione przyjęcie, że służba odwołującej w okresie przed 31 lipca 1990 r. stanowi „służbę na rzecz totalitarnego państwa” i w konsekwencji arbitralne przypisanie winy za działania związane z naruszeniami praw człowieka, których dopuszczali się niektórzy przedstawiciele władzy publicznej PRL oraz niektórzy funkcjonariusza organów bezpieczeństwa PRL, do których nie zalicza się on w żaden sposób;

- naruszenie art. 45 ust. 1 w związku z art. 10 ust. 1 i 2 Konstytucji RP i art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 6 ust. 2 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez jej wydanie na podstawie ustawy zmieniającej sprzecznej z prawem do sprawiedliwego rozpoznania sprawy polegające na zastosowaniu represji bez wykazania winy indywidualnej, zastąpienie władzy sądowniczej władzą ustawodawcą i odwróceniu zasady domniemania niewinności i w konsekwencji nieuprawnione uznanie wszystkich funkcjonariuszy będących w służbie przed 31 lipca 1990 r. za winnych działań zasługujących na penalizację;

- naruszenie art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 67 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP w związku z art. 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez jej wydanie na podstawie ustawy zmieniającej sprzecznej z zasadą proporcjonalności przy ochronie własności polegające na naruszeniu osobistych praw majątkowych odwołującej, prawa do poszanowanie mienia i prawa do zabezpieczenia społecznego, które podlegają równej dla wszystkich ochronie, a w konsekwencji stosowanie nieuzasadnionej represji ekonomicznej.

Mając na uwadze powyższe ubezpieczona wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez przyznanie jej świadczenia emerytalnego w dotychczasowej kwocie w wysokości 3.533,18 złotych oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową w wysokości 17,00 złotych. W uzasadnieniu odwołania ubezpieczona wskazała, że z dniem 17 września 1971 r. została przyjęta do służby w Biurze C do pracy w Archiwum, a przed odejściem na emeryturę pełniła służbę w Biurze ds. Koordynacji Ochrony Tajemnicy, gdzie w toku wykonywanych czynności nigdy nie popełniła przestępstwa. W jej ocenie była wielokrotnie nagradzana i nie otrzymywała kar dyscyplinarnych. Uznała też, że nie była wówczas uczestnikiem aparatu represji PRL, bowiem w szczególności nikogo nie zatrzymała, nie pozbawiła wolności ani nie wykorzystała swojego stanowiska do celów pozasłużbowych. Podkreśliła, że swoimi działaniami nikogo nie skrzywdziła i nie brała udziału w aparacie represji PRL, wykonując jedynie powierzone jej zadania. W odniesieniu do stanu prawnego odwołująca wskazała, że już raz wskaźnik podstawy wymiaru jej emerytury był obniżony na mocy ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. za każdy rok jej służby w organach bezpieczeństwa państwa do 1990 r. z 2,6% do 0,7%. Wówczas uznano, że nowe rozwiązania nie nałożyły na grupę emerytów i rencistów nadmiernego obciążenia i dotyczyły jedynie praw nabytych niesłuszenie. Natomiast w jej ocenie aktualnie zmiany wprowadzone nowelizacją ustawy zmieniającej są zdecydowanie daleko idące i powinny być oceniane odmiennie (odwołanie z dnia 11 września 2017 r., k. 3-12 a. s.).

Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w odpowiedzi na odwołanie z dnia 30 sierpnia 2018 r. wniósł o oddalenie odwołania oraz o zasądzenie od ubezpieczonej na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Organ rentowy wskazał, że z informacji sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej wynika, iż odwołująca w okresie od 17 września 1971 r. do 28 lutego 1989 r. pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r., poz. 708 z późn. zm.) zwanej dalej „ustawą zaopatrzeniową”. W jego ocenie środkiem dowodowym potwierdzającym datę i podstawę zwolnienia ze służby i okres służby w niniejszej sprawie jest zaświadczenie o przebiegu służby sporządzone na podstawie akt osobowych funkcjonariusza wystawione przez właściwe organy. ZUS uznał, że zgodnie z art. 13a ustawy zaopatrzeniowej informacja o przebiegu służby jest równoznaczna z zaświadczeniem o przebiegu służby sporządzonym na podstawie akt osobowych przez właściwe organy. ZUS podkreślił, że nie ma możliwości kontroli ani oceny informacji o przebiegu służby, gdyż jej weryfikacja została wyłączona z woli ustawodawcy. Podniósł też, że w odniesieniu do zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego bezpośrednio stosowania Konstytucji nie oznacza kompetencji do kontroli konstytucyjności obowiązującego ustawodawstwa przez sądy i inne organy powołane do stosowania prawa. Jego zdaniem domniemanie zgodności ustawy z Konstytucją może być obalone jedynie wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, a związanie sędziego ustawą obowiązuje dopóki ustawie tej przysługuje moc obowiązująca (odpowiedź na odwołanie z dnia 30 sierpnia 2018 r., k. 21-26 a.s.).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

E. T. w dniu 20 sierpnia 1971 r. złożyła podanie do Dyrektora Departamentu Kadr Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w W. o przyjęcie do pracy na stanowisku maszynistki. Odwołująca została zatrudniona w Biurze „C MSW w dniu 17 września 1971 r. na stanowisku sekretarki – maszynistki naczelnika. Ubezpieczona podjęła pracę w MSW ze względu na możliwość osiągnięcia wyższego wynagrodzenia, ponieważ wówczas opiekowała się 3-letnim dzieckiem. W okresie zatrudnienia ubezpieczona awansowała w stopniach wojskowych. Początkowo była szeregowym w Milicji Obywatelskiej, zwana dalej (...). Następnie legitymowała się stopniem wojskowym sierżanta MO od 22 lipca 1972 r., starszego sierżanta MO od 22 lipca 1973 r., sierżanta sztabowego MO od 22 lipca 1974 r., młodszego chorążego MO od 22 lipca 1978 r., chorążego MO od 7 października 1981 r. oraz starszego chorążego MO od 7 października 1984 r. Z licznych opinii na jej temat wynika, że była sumienna i zdyscyplinowana. Ponadto szybko opanowała zasady pracy zawodowej związanej z prowadzeniem sekretariatu. Ubezpieczona dała poznać się jako osoba sumienna, grzeczna i koleżeńska. Odwołująca ukończyła też cykl szkoleń zawodowych trwających w okresach od 1 października 1974 r. do 30 czerwca 1977 r., od 1 października 1977 r. do 30 czerwca 1980 r., od 1 października 1980 r. do 30 czerwca 1983 r. z tematyki polityczno-ideologicznej, ogólnozawodowej, specjalistycznej, taktyczno-bojowej i obronnej. Ubezpieczona przyjęła również odznaczenia państwowe m.in.: brązowa odznakę za zasługi w dniu 29 września 1983 r., srebrną odznakę za zasługi w dniu 17 września 1985 r. oraz złotą odznakę za zasługi w dniu 27 września 1987 r. Odwołująca przez cały okres zatrudnienia pracowała w w/w Biurze pełniąc rolę archiwum, do którego wpływały dokumenty z innych jednostek operacyjnych MSW. Do jej obowiązków pracowniczych należało parzenie kawy czy odbieranie telefonów i przełączanie ich do naczelnika. Ubezpieczona nie sporządzała projektów ani pism merytorycznych. Nie wydawała również żadnych decyzji ani opinii przyznających prawo do paszportu. Jej zadaniem było jedynie załączenie wniosków o wydanie paszportu do odpowiedniego segregatora. Odwołująca również prowadziła ewidencję druków, które wpływały z biura paszportów. Dodatkowo rejestrowała w dzienniku podawczym zalakowaną korespondencję wysyłaną przez komendy wojewódzkie, a następnie przekazywała ją naczelnikowi lub jego zastępcy. Odwołująca nie otwierała kopert i nie posiadała wiedzy dotyczącej treści pism. Nigdy nie wykonywała żadnych czynności o charakterze represyjnym w stosunku do innych obywateli. Nadzór pracowniczy nad ubezpieczoną, która była zatrudniona do dnia 28 lutego 1989 r., wykonywał naczelnik (akta IPN i zeznania odwołującej, k. 135-136 a. s.).

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przyznało odwołującej od 1 października 1989 r. prawo do emerytury milicyjnej w kwocie 314.840,00 złotych miesięcznie oraz milicyjnej renty inwalidzkiej w kwocie 280.860,00 złotych miesięcznie

na mocy decyzji z dnia 8 grudnia 1989 r., nr: (...) i 8 grudnia 1989 r., nr: (...) (decyzje z dnia 8 grudnia 1989 r., k. 1-2 akt MSW).

Następnie organ dokonał waloryzacji świadczenia ubezpieczonej na dzień 1 marca 2017 r. Decyzją z dnia 27 lutego 2017 r., nr: (...) ustalono, że emerytura ubezpieczonej wynosi 2.181,74 złotych (decyzja z dnia 27 lutego 2017 r., k. 3 akt MSW).

Na podstawie art. 13a ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu stwierdziła, że odwołująca w okresie od 17 września 1971 r. do 28 lutego 1989 r. pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa (informacja o przebiegu służby Nr (...) z dnia 24 maja 2017 r., k. 4 akt MSW).

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał zaskarżoną decyzję z dnia 29 lipca 2017 r., nr: (...) na podstawie art. 15c w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej a także w oparciu o otrzymaną z IPN informację (...) z dnia 24 maja 2017 r. Organ rentowy ponownie ustalił wysokość emerytury odwołującej od dnia 1 października 2017 r. na kwotę 1.032,17 złotych (decyzja z dnia 5 czerwca 2017 r., k. 7 akt MSW).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, w tym w aktach organu rentowego i aktach IPN oraz w oparciu o zeznania odwołującej. Treść wynikająca z materiału dowodowego nie była kwestionowana przez strony postępowania, a co za tym idzie była pełnowartościowa i wiarygodna. Zeznania ubezpieczonej korelowały z dokumentami zebranymi w toku postępowania. W ocenie Sądu wiarygodnie opisywała swój zakres obowiązków, który wykonywała w trakcie pracy w MSW. Obecny na rozprawie pełnomocnik organu rentowego nie kwestionował jej zeznań składanych podczas rozprawy.

Sąd pominął przy tym wnioski organu rentowego zawarte w piśmie procesowym z dnia 17 września 2020 r. o:

- wystąpienie do IPN Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddziałowe Archiwum IPN w W. o wskazanie w jakich jednostkach wymienionych w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej uwzględniona została w (...) o przebiegu służby odwołującej z dnia 24 maja 2017 r. z powołaniem się na konkretne ustępy i punkty tego przepisu oraz wskazanie konkretnych dokumentów z akt osobowych w oparciu, o które dokonano ustaleń oraz o wskazanie podstaw prawnych i faktycznych, w oparciu o które IPN zaliczając służbę ubezpieczonej w jednostkach wskazanych w (...) o przebiegu służby do kategorii formacji, w których służbę uznaje się jako na rzecz totalitarnego państwa;

- zwrócenie się do Komendanta Głównego Policji w W. o przedstawienie pełnych akt osobowych i służbowych odwołującej celem ustalenia przebiegu jej służby, zajmowanych stanowisk, realizowanych zadań i oceny służby należało pominąć. W ocenie Sądu dokumenty zawarte w IPN w sposób pełny i kompleksowy przedstawiają zakres czynności, który wykonywała ubezpieczona w spornym czasie. Co znamienne, obecny na rozprawie pełnomocnik Zakładu nie wniósł żadnych zastrzeżeń co do decyzji Sądu o pominięciu wniosków. W związku z tym ewentualne dokonanie dodatkowych ustaleń w tym zakresie nie byłoby przydatne dla rozstrzygnięcia w rozpatrywanej sprawie i dążyłoby jedynie do nieuzasadnionego przedłużenia postępowania sądowego.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie E. od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 29 lipca 2017 r., nr: (...), jako zasadne, podlegało uwzględnieniu.

Istniejący stan faktyczny pomiędzy stronami procesu nie był kwestionowany w toku postępowania sądowego. Odwołująca była zatrudniona w Biurze „C MSW w okresie od 17 września 1971 r. do 28 lutego 1989 r. na stanowisku sekretarki – maszynistki naczelnika. Powyższy okres w oparciu o art. 13b ustawy zaopatrzeniowej został zaliczony przez organ emerytalny na podstawie informacji z Instytutu Pamięci Narodowej jako okres pełnienia przez odwołującą się służby na rzecz totalitarnego państwa. Przedmiot sporu dotyczył rozważenia czy organ rentowy zasadnie na podstawie art. 13a ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej dokonał obniżenia świadczeń. Ubezpieczona w treści odwołania

zarzucała dokonaniu rozstrzygnięciu łamanie norm konstytucyjnych. Wskazywała również, że nie pełniła służby na rzecz totalitarnego państwa, bowiem swoimi działaniami nie skrzywdziła innych osób.

Organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję w oparciu o przepisy wprowadzone na mocy art. 1 ustawy zmieniającej. Należy zwrócić uwagę, że tym samym drugi raz zdecydowano się obniżyć emerytury osobom, które pełniły służbę na rzecz państwa totalitarnego, bowiem w ustawie z dnia 23 stycznia 2009 r. (Dz. U. z 2009 r., Nr 24, poz. 145) obniżono po raz pierwszy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury za każdy rok służby w organach bezpieczeństwa państwa do 1990 r. z 2,6% do 0,7%. W aktualnie zaś zmienionych regulacjach przepis art. 15c ustawy zaopatrzeniowej stanowi, że emerytura osoby pozostającej w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. wynosi: 0% podstawy wymiaru - za każdy rok tej służby a przy tym jej wysokości nie podwyższa się zgodnie z art. 15 ust. 2 i 3 ustawy zmieniającej, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Wysokość zaś emerytury ustalonej zgodnie z art. 15c ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W uzasadnieniu do projektu ustawy zmieniającej wskazano, że ma ona na celu wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. Zatem ustawodawca zdecydował się na ponowne obniżenie wysokości emerytur policyjnej pracownikom, którzy wówczas pełnili służbę. W uzasadnieniu projektu dotyczącego wprowadzenia ustawy zmieniającej wskazano na konieczność kolejnego ograniczenia przywilejów emerytalnych i rentowych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Stwierdzono również, że emerytury i renty osób pełniących służbę ustalono na znacznie korzystniejszych zasadach wynikających z ustawy zaopatrzeniowej, w stosunku do osób pobierających te świadczenia na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W kontekście zasadności pierwszego obniżenia emerytur osób pełniących służbę w okresie PRL wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 stycznia 2010 r. (K 6/09) oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzji z dnia 14 maja 2013 r. (...), które stwierdziły, że nowe rozwiązania nie nałożyły na tę grupę emerytów nadmiernego obciążenia i dotyczyły jedynie praw nabytych niesłusznie. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie dawało możliwości postawienia zarzutu niekonstytucyjności wprowadzonych wówczas przepisów przez ustawodawcę. Wymaga podkreślenia, że Sąd Okręgowy w Warszawie wystosował zapytanie prawne do Trybunału Konstytucyjnego w celu wypowiedzenia się co do zgodności z Konstytucją RP przepisów art. 15c, art. 22a oraz art. 13 ust. 1 lit. 1c w związku z art. 13b ustawy zaopatrzeniowej w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy zaopatrzeniowej. Pomimo zawiśnięcia sprawy przed Trybunałem Konstytucyjnym w dniu 27 lutego 2018 r. pod sygnaturą P 4/18, do dnia dzisiejszego nie zostało wydane orzeczenie w tej sprawie. Utrzymujący się stan prawny dał podstawę Sądowi Okręgowemu do rozpoznania zasadności wystosowanych zarzutów przez stronę odwołującą. W tej kwestii należało również kierować się wytycznymi Sądu Apelacyjnego, który nakazał prowadzić niniejsze postępowanie, a następnie wydać wyrok. Natomiast Trybunał Praw Człowieka potwierdził prawo ustawodawcy chcącego wyeliminować niesprawiedliwe lub nadmierne świadczenia z ubezpieczeń społecznych, dążącego do likwidacji przywilejów byłych funkcjonariuszy reżimów totalitarnych do tego rodzaju działań. Równocześnie Trybunał zwrócił uwagę, że podjęte środki nie mogą być jednak nieproporcjonalne.

Sąd Okręgowy zważył, że sądy powszechne rozpoznając indywidualną sprawę, a przy tym podlegając tylko Konstytucji i ustawom, mają możliwość odmowy zastosowania ustawy sprzecznej z Konstytucją w konkretnej sprawie. Skoro bowiem sędzia podlega zarówno Konstytucji, jak i ustawom, to w razie sprzeczności między przepisami tych aktów prawnych powinien on stosować akt wyższej rangi, czyli Konstytucję. Stanowi ona w art. 8 ust. 1, że jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej. Podzielić też należy stanowisko, że odmowa zastosowania ustawy przez sąd nie narusza konstytucyjnych kompetencji Trybunału Konstytucyjnego albowiem przedmiotem orzekania sądu jest indywidualny stosunek poddany jego osądowi, a Trybunał orzeka o prawie (orzeczenia Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia: 21 czerwca 2011 r., sygn. akt I OSK 2102/10, 3 grudnia 2009 r. sygn. akt I OSK 1957/08, 17

listopada 2010 r., sygn. akt I OSK 107/10, 6 listopada 2014 r., sygn. akt I OSK 251/14 oraz orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia: 26 maja 1998 r., sygn. akt III SW 1/98, 7 kwietnia 1998 r., sygn. akt I PKN 90/98, 26 września 2000 r., sygn. akt III CKN 1089/00, 4 lipca 2001 r., sygn. akt III ZP 12/01, 29 sierpnia 2001 r., sygn. akt III RN 189/00 oraz z 21 października 2003 r., sygn. akt SNO 59/03). Ponadto w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 sierpnia 2001 r. (sygn. akt III RN 189/2000) stwierdzono, że sąd dokonuje oceny zgodności przepisu ustawy z Konstytucją w ramach ustalenia, który przepis obowiązującego prawa będzie zastosowany do rozstrzygnięcia danego stanu faktycznego. Sąd jest obowiązany do takiej oceny, bowiem uchylenie się od niej może prowadzić do rozstrzygnięcia sprawy na podstawie przepisu niekonstytucyjnego, a zatem niezgodnie z prawem obowiązującym. Sąd dokonując oceny konstytucyjności przepisu ustawy nie wkracza w kompetencje Trybunału Konstytucyjnego. Odmowa zastosowania przez Sąd przepisu ustawy nie może opierać się na przypuszczeniach co do jego niekonstytucyjności, lecz musi być rezultatem starannej i przemyślanej wykładni prowadzącej do wniosku, że konkretny przepis jest niezgodny z określonym i wyraźnie wskazanym przepisem Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zatem Sąd Najwyższy stwierdził wprost, że sądy powszechne są uprawnione do badania zgodności stosowanych przepisów ustawowych z Konstytucją.

W ustalonym stanie faktycznym Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał zaskarżoną decyzję w oparciu o informację o przebiegu służby ubezpieczonej sporządzoną przez Instytut Pamięci Narodowej. Ten dokument stanowił podstawę obniżenia emerytury odwołującej. W przywołanym postanowieniu z dnia 9 grudnia 2011 r. (sygn. akt II UZP 10/11), Sąd Najwyższy wskazał, że nie jest związany treścią informacji IPN zarówno co do faktów, w tym zaświadczeniu o przebiegu służby, jak i co do oceny, czy służba była realizowana na rzecz organów bezpieczeństwa państwa. Z tego wynika, że ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięci Narodowej nie mogą wiązać również Sądu rozpoznającego niniejszą sprawę. Sąd doszedł do przekonania, że posiada pełne prawo do dyskrecjonalnej i swobodnej oceny odwołania wniesionego przez ubezpieczonego, jak również może posłużyć się dokumentami zgromadzonymi w IPN dotyczących jej pracy, a nadto oprzeć się na treści zeznań strony odwołującej się w kontekście wydania rozstrzygnięcia w sprawie.

W ocenie Sądu prawo do tak ukształtowanego świadczenia emerytalnego zostało nabyte przez odwołującą słusznie w rozumieniu treści normatywnych zasady słusznie nabytych praw, wynikającej z art. 2 Konstytucji. Natomiast obecna zmiana zasad wypłaty świadczeń emerytalno-rentowych narusza zasadę ochrony zaufania wynikającą z zasady demokratycznego państwa prawnego. Kolejne już radykalne obniżenie świadczeń stanowi niedotrzymanie zobowiązań ze strony państwa. Doszło więc do naruszenia w jej sytuacji zasady ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, która jest jedną z fundamentalnych zasad demokratycznego państwa prawnego. Rozstrzygnięcie organu rentowego naruszało również zasady równości wszystkich ubezpieczonych i niedyskryminacji, proporcjonalności przy ochronie prawa własności oraz mienia określonych w art. 32 i 31 ust. 3 Konstytucji RP. Dokonanie po ponad 6 latach od poprzedniej regulacji z 2009 r., obniżającej wysokość emerytur i rent funkcjonariuszy, którzy służyli w organach bezpieczeństwa państwa, a po 26 lat po transformacji ustrojowej - kolejnego obniżenia wysokości świadczeń funkcjonariuszy bez ujawnienia nowych okoliczności - godzi w zasadę sprawiedliwości społecznej. Działanie to polega na arbitralnym obniżeniu świadczenia, naruszając tym samym zasadę ochrony praw nabytych a także zasadę zaufania obywatela do państwa i tworzonego przez nie prawa oraz niedziałania prawa wstecz, wynikających z zasady demokratycznego państwa prawnego.

Abstrahując jednak od powyższych rozważań należy podkreślić, że kluczowe znaczenie dla rozpoznawanej sprawy było ustalenie, czy odwołująca faktycznie pełniła służbę „na rzecz totalitarnego państwa”. Dopiero w przypadku udzielenia pozytywnej odpowiedzi na to pytanie wówczas mają do niej zastosowanie przepisy ustawy zmieniającej. Jak wskazał bowiem Sąd Najwyższy, kryterium służby na rzecz totalitarnego państwa, wobec braku definicji tego określenia w ustawie, należy oceniać na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2020 r., III UZP 1/20).

W toku postępowania administracyjnego organ emerytalny wystąpił do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z wnioskiem o sporządzenie informacji o przebiegu służby wskazanego funkcjonariusza na rzecz totalitarnego państwa zgodni z art. 15 ust. 4 ustawy zaopatrzeniowej. Następnie

Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu zgodnie z art. 13a ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej sporządza na podstawie posiadanych akt osobowych i w terminie 4 miesięcy od dnia otrzymania wniosku, przekazuje organowi emerytalnemu informację o przebiegu służby wskazanych funkcjonariuszy na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b w/w ustawy. Zgodnie z ust. 5 przytoczonego przepisu, informacja o przebiegu służby jest równoważna z zaświadczeniem o przebiegu służby sporządzanym na podstawie akt osobowych przez właściwe organy służb.

Dostarczona przez Instytut Pamięci Narodowej kopia akt osobowych odwołującej zawierała informacje o szczegółowym przebiegu jej służby. Ponownie wymaga podkreślenia, że informacja o przebiegu służby sporządzona przez Instytut Pamięci Narodowej jest wiążąca jedynie dla organu rentowego, a nie dla sądu rozpoznającego sprawę w wyniku wniesionego odwołania. Trybunał Konstytucyjny wskazał, że właściwym sądem dokonującym kontroli (...) o przebiegu służby” jest sąd powszechny, a ten podczas rozpoznawania istoty sprawy będzie uprawniony do weryfikacji informacji z Instytutu Pamięci Narodowej w postępowaniu dowodowym. Podkreślenia przy tym wymaga, że formalne badanie dokumentów, co do których nie istnieje inna (równoległa) procedura pozwalająca zwalczać ustalenia faktyczne czy też umożliwiającą wykazanie rzetelnego wykonywania zadań i obowiązków w okresie służby, nie realizuje prawa podstawowego do sprawiedliwego procesu, które musi być zagwarantowane nawet w przypadku braku stosownych przepisów dotyczących tego postępowania (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 stycznia 2012 r., OTK-A 2012 nr 1, poz. 3).

Jednocześnie wskazać należy, że na stronach postępowania ciąży obowiązek udowodnienia swoich twierdzeń poprzez prezentowanie materiału dowodowego na ich poparcie zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności obowiązującą w procesie cywilnym. W myśl art. 232 k.p.c. strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Zgodnie z przepisami art. 6 k.c. i 232 k.p.c. strony są obowiązane powoływać dowody na potwierdzenie faktów, z których wywodzą skutki prawne, a sąd jedynie w wyjątkowych przypadkach może dopuścić dowód niewskazany przez powoda lub pozwanego. Przepis art. 6 k.c., ustanawiający regułę rozkładu ciężaru dowodu, pozwala sądowi rozstrzygnąć sprawę w razie braku podstaw do stwierdzenia, czy istotny dla rozstrzygnięcia sprawy fakt miał miejsce. Sąd orzeka wówczas na niekorzyść strony, na której spoczywał ciężar udowodnienia faktu, z którego wywodziła skutki prawne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2019 r., sygn. akt V CSK 486/18). Zasada kontrydiktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń obowiązuje również w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008 r., sygn. akt I UK 151/08). Zaskarżenie decyzji organu rentowego nie powoduje zmiany w rozkładzie ciężaru dowodu. Jednocześnie wskazać trzeba, że w sytuacji, gdy zmiana decyzji organu rentowego następuje niejako z inicjatywy organu, to na organie spoczywa powinność udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne w postaci zmiany decyzji.

Organ rentowy nie wykazał w toku postępowania sądowego prawdziwości swojego stanowiska mające wpływ na wydane rozstrzygnięcie w sprawie. Należy podkreślić, że Zakład nie odniósł się w żadnym zakresie w treści decyzji ani w pismach procesowych w toku postępowania sądowego do twierdzeń odwołującej, zgodnie z którymi nie pełniła służby na rzecz totalitarnego państwa. Ze zgromadzonej dokumentacji w aktach IPN wynika, że przez cały okres zatrudnienia pracowała na stanowisku maszynistki – sekretarki. Do jej obowiązków nie należało podejmowanie jakichkolwiek decyzji mających istotny wpływ na interesy czy też prawa obywateli naszego kraju. Co więcej, ubezpieczona wykonywała jedynie czynności techniczne takie, jak dostarczenie dokumentacji naczelnikowi, odbieranie telefonów czy parzenie kawy, które można odnieść do ogólnego zarządzania sekretariatem. Zadaniem odwołującej nie było sporządzanie pism i wydawanie decyzji. Odwołująca nie otwierała kopert, które były adresowane do naczelnika i nie posiadała wiedzy dotyczącej treści tych pism. Powyższe potwierdza dokumentacja zgromadzona w sprawie. W licznych ocenach na temat pracy ubezpieczonej nie wskazano, aby wykonywała jakiegokolwiek działania godzące w innych obywateli. W ocenie Sądu zebrane dowody nie potwierdzają wykonywania przez ubezpieczoną swojej służby w sposób prowadzący do naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka.

Mając powyższe na uwadze zdaniem Sądu dokumentacja Instytutu Pamięci Narodowej nie wskazuje, aby odwołująca się pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa. Również organ emerytalny nie wykazał, aby ubezpieczona dopuściła

się czynów, które nosiłyby znamiona służby na rzecz totalitarnego państwa, w rozumieniu zindywidualizowanych czynów ukierunkowanych na realizację zadań charakterystycznych dla tego państwa.

Na marginesie rozważań prawnych należy wskazać, że obniżenie świadczeń odwołującej stawia ją w pozycji mniej korzystnej w porównaniu do funkcjonariuszy, którzy po raz pierwszy podjęli służbę po 1990 r., chociaż pełnili oni takie same obowiązki i spoczywała na nich taka sama odpowiedzialność za powierzone zadania. Nadto, regulacja przyjęta ustawą z 2016 r., wprowadzająca wskaźnik w wysokości 0,0 % stanowi naruszenie istoty prawa do zabezpieczenia społecznego, albowiem w sposób arbitralny obniża wysokość świadczeń części funkcjonariuszy.

Zgodnie z tym Sąd orzekł na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w punkcie 1 wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł w punkcie 2 wyroku na podstawie art. 98 k.p.c. mając na uwadze zasadę odpowiedzialności za przegranie procesu. W związku z tym Sąd zasądził od organu rentowego na rzecz odwołującej 180,00 złotych na podstawie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800).

SSO Renata Gąsior